

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระเรื่องการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงมอกวิทยา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบทักษะการเล่นวอลเลย์บอล ก่อนและหลังการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเวียงมอกวิทยา อำเภอด่าน จังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชาวอลเลย์บอล ภาคเรียนที่ 2 /2549 จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอล จำนวน 6 แผน และกิจกรรมตามแบบฝึกทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอล จำนวน 10 กิจกรรม และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะการเคลื่อนไหวทางกายในการเล่นวอลเลย์บอล ผู้ศึกษาเปรียบเทียบโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนและหลังเรียนการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน และหาค่า Paired Samples t-test Statistics ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows

### สรุปผลการศึกษา

นักเรียนมีทักษะการเล่นวอลเลย์บอลก่อนการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนกับหลังการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีคะแนนความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าหลังการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน นักเรียนมีทักษะในการเล่นวอลเลย์บอลเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนคะแนนพฤติกรรมขณะเรียนนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมความสนใจด้านความพยายามฝึกทักษะ ให้ความร่วมมือ ปฏิบัติทักษะด้วยความเต็มใจ ซักถามในเรื่องที่สงสัยและปฏิบัติทักษะตามขั้นตอน ตามลำดับ สำหรับคะแนนพฤติกรรมตั้งใจเรียนนักเรียนมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนด้านตรงต่อเวลา มีความคล่องแคล่ว มีความสนุกสนาน ฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ และปฏิบัติตามกิจกรรมครบทุกทักษะ ตามลำดับ

## อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระดังกล่าว มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. นักเรียนมีทักษะการเล่นวอลเลย์บอลก่อนการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนกับหลังการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีคะแนนความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนนักเรียนมีทักษะในการเล่นวอลเลย์บอลเพิ่มขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวทางการเรียนรู้ของมนุษย์ที่มีอยู่หลายแนวคิดแต่ละแนวคิดต่างก็มีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป นักจิตวิทยา กลุ่มพฤติกรรมนิยมมองว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ โดยการเลียนแบบจากสิ่งที่ได้ยินได้ฟังได้เห็นจากคนรอบข้าง Bandura (1977) มีความเห็นว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรายู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) โดยผ่านกระบวนการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งเป็นการนำหลักการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขผลการกระทำมาประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรม Kohn and Vajda (1975, p. 379-390) ได้กล่าวสนับสนุนว่า วิธีเรียนรู้แบบใช้เพื่อนช่วย หมายถึง วิธีเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นคู่หรือกลุ่มย่อย โดยร่วมกันทำกิจกรรมทุกทักษะ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือกันและมีปฏิสัมพันธ์กัน ได้ใช้ภาษาในการสื่อสารเพื่อเจรจาหาความหมายด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำและช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนรับผิดชอบกระบวนการเรียนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย Mathes, Howard, Allen and Fuchs (1998) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนอ่านตามปกติ

2. นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้นหลังการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน จากการศึกษาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมความสนใจด้านความพยายามฝึกทักษะมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนพยายามฝึกทักษะของตนเองเพื่อให้มีทักษะมากกว่าเพื่อนและจะได้มีโอกาสเป็นนักเรียนผู้สอนบ้างแต่มีพฤติกรรมด้านปฏิบัติทักษะตามขั้นตอนน้อย สาเหตุเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนบางคนมีทักษะพื้นฐานทางกีฬาวอลเลย์บอลอยู่ในขั้นดี เป็นนักกีฬาวอลเลย์บอลของ

โรงเรียนอยู่แล้ว จึงทำให้นักเรียนละเลยการฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนรวมถึงชอบแสดงทักษะที่ตนมีอยู่ให้เพื่อนเห็น นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนด้านตรงต่อเวลามากยิ่งขึ้น เพราะนักเรียนมีความชอบในกีฬาวอลเลย์บอล รวมถึงการได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และมีความสุขสนุกสนาน ได้แลกเปลี่ยนกันสอนและแนะนำซึ่งกันและกัน และมีพฤติกรรมด้านปฏิบัติกิจกรรมครบทุกทักษะน้อย เนื่องจากหลายคนเป็นนักกีฬาวอลเลย์บอลของโรงเรียน และเป็นนักเรียนช่วยเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงช่วยดูแลความเรียบร้อยของเพื่อนในห้องเรียน จึงทำให้การปฏิบัติกิจกรรมครบตามเวลาและขั้นตอนค่อนข้างใช้เวลามาก ดังนั้นการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเป็นกลวิธีที่ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำกิจกรรม แต่ละคู่ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทักษะพื้นฐานวอลเลย์บอลสูงและต่ำ การเรียนลักษณะนี้เป็นการเรียนรู้แบบผู้เรียนช่วยเหลือกัน ผู้เรียนร่วมมือกันทำกิจกรรมและได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen and Wills (1985, p. 310-357) ที่ได้กล่าวว่าการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนมีแรงสนับสนุนทางสังคม จึงทำให้บรรยากาศในการเรียนดีขึ้นและส่งผลให้ผู้เรียนคลายความวิตกกังวล เพราะหากผู้เรียนมีความวิตกกังวล มีความเครียด จะส่งผลให้ความสามารถในการเรียนรู้ลดลง และอาจส่งผลกระทบให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน Fantuzzo, Riggio, Connelly (1989, p. 173-177) กล่าวว่ากลวิธีแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสอนกันเอง บรรยากาศในชั้นเรียนจึงเป็นแบบช่วยเหลือกัน เป็นกันเอง ไม่เคร่งเครียด จากการสังเกตของผู้ศึกษา พบว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าชั้นเรียน มีความสนุกสนานกับบรรยากาศการฝึกทักษะกับเพื่อนคู่ของตนเอง กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น กล่าวแสดงออกมากขึ้น เป็นผู้สอนเพื่อนและเป็นผู้รับคำแนะนำจากเพื่อนได้อย่างดีเช่นกัน ทั้งนี้เพราะบรรยากาศและการทำกิจกรรมในชั้นเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ บรรยากาศในชั้นเรียนดีจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขจิตใจและสุขภาพกายที่ดี มีความสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fuchs, Fuchs and Kazdan (1999) ซึ่งพบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความเข้าใจในการอ่านเพิ่มขึ้น และอ่านคล่องขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและมีความต้องการเป็นนักอ่านที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีการเสริมแรงเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน มีการจับคู่ผู้เรียน มีการสลับเปลี่ยนคู่เพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

รวมทั้งได้รับประสบการณ์อย่างหลากหลาย ที่เป็นทั้งผู้สอนที่ต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่รวมทั้งเทคนิค วิธีการแนะนำเพื่อน สามารถเป็นต้นแบบและแก้ไขเพิ่มเติมให้เพื่อน ผู้เรียนมีความเข้าใจและพัฒนาทักษะพื้นฐานการเล่นวอลเลย์บอลให้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นนักเรียน ผู้เรียนในบางกิจกรรมที่ตนเองมีทักษะต่ำ และมีโอกาสเป็นนักเรียนผู้สอนในกิจกรรมที่ตนเอง มีทักษะดี นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทักษะแต่ละกิจกรรมซึ่งกัน และกันทั้งนักเรียนผู้เรียนและนักเรียนผู้สอน ได้ร่วมฝึกทักษะจากเพื่อนทั้งเพื่อนเพศเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ นอกจากนี้ยังมีคะแนนเป็นแรงจูงใจจากคะแนนของผู้เรียนแต่ละคู่ในแต่ละ กิจกรรมและคะแนนสะสมทุกแบบฝึกกิจกรรมรวมทั้งคะแนนจากการแข่งขันเป็นทีม คู่หรือทีม ที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับของรางวัล คะแนนและรางวัลจึงเป็นแรงเสริมที่สำคัญในการกระตุ้น ให้ผู้เรียนตั้งใจที่จะเรียนให้ดีขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนและรางวัล การใช้กลวิธี การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนยังมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้เรียนที่ทำหน้าที่ผู้สอนคอยแนะนำ แก้ไขข้อควรปรับปรุงให้กับนักเรียนผู้เรียน Jongekrijg and Russell (1999, p. 54-58) กล่าวถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการเรียน การสอน สามารถสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนได้ เนื่องจากผู้เรียนทราบถึงพัฒนาการและทักษะของ ตนเอง นอกจากนั้นกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนยังมีการเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เรียน ด้วยคำชมเชย ให้กำลังใจจากนักเรียนด้วยกันเอง ซึ่งการให้ความสนใจเหล่านี้เป็นตัวเสริม ที่มีอิทธิพลมากกับผู้เรียนนั่นเอง

นอกจากนี้ อภิศักดิ์ ขำสุข (2546, หน้า 14) กล่าวว่า กีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่นิยม เล่นกันอย่างแพร่หลายทั่วโลกเพราะเป็นกีฬาที่ฝึกหัดเล่นได้ง่าย อุปกรณ์น้อย เล่นได้ทุกเพศ ทุกวัย เป็นกีฬาที่ไม่ต้องใช้ใช้แรงปะทะไม่มีการกระทบกระทั่ง เป็นการเล่นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ ของผู้เล่นในทีมไว้ด้วยกัน เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นการพัฒนาทางด้านร่างกายและการใช้มือ ตั้งแต่นิ้วมือ ฝ่ามือ ข้อมือและแขน การเคลื่อนไหว ร่างกายอย่างรวดเร็ว การย่อตัว การสไลด์เท้า การวิ่ง การกระโดดและการตบลูกบอล

จากการสังเกตพฤติกรรมด้านความสนใจและตั้งใจเรียนของผู้เรียนซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเมื่อมีการจับคู่กันเรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน ห้องเรียนเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนกล้าพูดกล้าแสดงออกกับเพื่อนอย่างเปิดเผย เนื่องจาก ทุกคนมีความสนิทสนมเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ผู้เรียนได้รับการยอมรับ ไว้วางใจ และเข้าใจกันและกัน ทั้งผู้เรียนที่ได้รับบทบาทนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียนต่างก็ได้รับผลดีจากการใช้กลวิธี

เรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน กล่าวคือ นักเรียนผู้สอนมีความสนใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้วทำให้มีความพึงพอใจและตั้งใจที่รับบทบาทนักเรียนผู้สอน จึงเพิ่มการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ในกิจกรรมวอลเลย์บอลทั้งด้านความพยายาม ความเต็มใจ ความร่วมมือในการฝึกฝนปฏิบัติ ทักษะทุกกิจกรรม บรรยากาศการเรียนรู้จึงมีความสุขสนุกสนานเพิ่มขึ้น และนักเรียนผู้เรียนก็ตั้งใจ รับฟังคำแนะนำจากเพื่อน มีการอธิบายประกอบสาธิตจากเพื่อนสลับกับการฝึกทักษะ มีการแลกเปลี่ยนกันแนะนำในกิจกรรมที่มีความยากขึ้น และผู้เรียนกระตือรือร้นเพิ่มขึ้นเมื่อให้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ตามที่นักเรียนผู้เรียนอยากเรียนด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เรียนจะเลือกเพื่อนเพศ เดียวกัน ความสูงรวมถึงความสามารถใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชีวัน บุญตัน (2546) ซึ่งพบว่านักเรียนที่ใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความเข้าใจในการอ่าน ภาษาอังกฤษหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง และนักเรียนที่ใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มองเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง นอกจากนี้ จันทร์เพ็ญ บำรุง (2547) ศึกษาค้นคว้าพบว่านักเรียนสามารถพูดได้ตอบโดยใช้ประโยคและ ออกเสียงได้ถูกต้องเป็นบางประโยคตามสถานการณ์ นักเรียนผู้มีความมั่นใจพร้อมช่วยเพื่อน มากขึ้น นักเรียนให้ความสนใจและสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม เรียบเรียงเนื้อหาในการพูด เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

สำหรับผลพลอยได้จากการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ผู้สอนที่สังเกตได้อีกประการคือ ผลจากการได้รับบทบาทการเป็นนักเรียนผู้สอนของนักเรียน ชายที่มีพฤติกรรมเข้าชั้นเรียนสาย หรือขออนุญาตเข้าห้องน้ำบ่อย นั่งแถวหลังหรือฝึกปฏิบัติ ให้ไกลสายตาผู้ศึกษา เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นเข้าหาผู้ศึกษา พูดคุยซักถามมากขึ้น ช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์การฝึกทักษะ ทำความสะอาดสนามเตรียมตัวก่อนเพื่อนคนอื่นๆ ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเป็นนักเรียนที่มีการพัฒนาตนเอง มีความตั้งใจฝึกปฏิบัติและเป็นไปตามขั้นตอน แล้วยังให้คำแนะนำเพื่อนคนอื่นๆ ได้ด้วย สำหรับนักเรียนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมขาดเรียนบ่อย เคยเรียนไม่ทันเพื่อน และเพื่อนๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจแต่เมื่อได้จับคู่กับนักเรียนผู้สอน ที่มีทักษะดี ยินดีช่วยเหลือเพื่อน จากปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนที่มีต่อกันทำให้นักเรียนคนนี้มี ความตั้งใจและขยันมากขึ้นเกิดการพัฒนาความสามารถทางทักษะวอลเลย์บอลเพิ่มขึ้นอย่าง ชัดเจน ผลคือผู้เรียนทุกคนมีความสนใจ ตั้งใจเรียนและมีทักษะในการเล่นวอลเลย์บอลเพิ่มขึ้น หลังการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน และได้รับรางวัลคะแนนสูงสุดแต่ละกิจกรรม รางวัลคะแนนสะสมมากที่สุด คะแนนความสนใจและความตั้งใจจากผู้ศึกษาทุกคน

## ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

### 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การฝึกอบรมให้นักเรียนเข้าใจในกลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนและบทบาทของนักเรียนผู้สอนและนักเรียนผู้เรียนอย่างเข้าใจ ก่อนการเรียนรู้ในวันนั้นๆ ควรนัดพบนักเรียนผู้เรียนก่อนเพื่อเตรียมความพร้อมและซักซ้อมความเข้าใจประกอบการอธิบายและสาธิตตามกิจกรรมของวันนั้น

ควรเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถของผู้เรียนและเรียงลำดับทักษะจากง่ายไปหายาก

รางวัลที่มอบให้กับผู้มีคะแนนทักษะดี ควรมีหลากหลาย เช่น สมุดโน้ต ปากกา กระดาษ หรือสัญลักษณ์อื่นๆ ที่เหมาะสมกับวัย และผู้ศึกษาความเหมาะสมของรางวัลไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่นๆ เพราะการจ่ายรางวัลครั้งเดียวมีค่าใช้จ่ายสูง และควรมีรางวัลครบทุกคนหรือทุกคู่ มีรางวัลพิเศษคือคะแนนสะสมสูงสุดหรือทีมที่มีคะแนนมาก

ความเข้าใจบันทึกคะแนน (Scored Cards) ประกอบกับสื่อการสอนให้กับนักเรียนผู้สอน เพื่อความสะดวกในการบันทึกและสะสมคะแนน

ควรมีบอร์ดติดประกาศผลคะแนนสูง ความตั้งใจเรียนดี เพื่อนช่วยเพื่อนดี เพื่อให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนและเกิดพัฒนาทักษะวอลเลย์บอลดียิ่งขึ้น

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนกับกลุ่มประชากรในระดับชั้นเรียนอื่นๆ เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทุกห้องเรียน หรือใช้ในกลุ่มสาระอื่นๆ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3-4 และระดับอุดมศึกษา

ควรทำการศึกษาตัวแปรอื่นที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เช่น การมองเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และเจตคติในการเรียนรู้ทักษะวอลเลย์บอล

ควรเพิ่มระยะเวลาในการทดลองให้มากขึ้น เพื่อฝึกทักษะให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญในการพัฒนาทักษะวอลเลย์บอลเพิ่มมากขึ้น

ในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนนั้น ควรคำนึงถึงความพร้อมด้านร่างกาย คือ ขันการอบอุ่นร่างกายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ก่อนการเล่นกีฬาประเภทอื่นๆ